

Oredništvo
BROJ 2. Ermelj 28a.
Dobročina e
LJUBLJANA del
... a. Erjavčeva 4a

ISTRA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

INTERNACIONALNA SITUACIJA

Sa bilo kojeg stajališta bili gledani, noviji dogodjaji u svijetu ostavljaju vrlo ne-povoljan dojam. Sa našeg stajališta situacija je upravo očajna. Zašto? Zato, jer je definitivan slom svih onih načela, na kojima smo zasnivali svoju borbu do sada (a među kojima je prvo i osnovno načelo neke više međunarodne pravde i moralu). Nema više izgleda, da bi se moglo uskrsnuti Društvo naroda, čak niti samo formalno, a kamo li, da bi ideje te međunarodne institucije mogle ponovno doći do izražaja. Više se ne može ni formalno apelirati na bilo kakav forum. Mi duduše nismo nikada imali juridičkog opravdanja za apeliranje na Zenevu u našim pitanjima, ali je i mimo toga do pred godinu dvije u svima nama živjela neka iluzija, neko slijepo vjerovanje, da u svijetu ipak vlada neki viši moralni red i da će i naša stvar jednom ipak pobijediti upravo pod uplivom tega nenaписаног ali vrhovnog zakona morala i pravde. Želimo li da govorimo jasno, onda bismo to naše nadanje ovako formulisali: vjerovali smo, da će nasilni fašistički sistem biti slomljen, da mu zdrave demokratske i napredne snage u svijetu ne će dati razmaha i da će ga logički, u interesu civilizacije i sreće čovječanstva ugušiti. Držali smo, da je razum i volja međunarodnih naprednih snaga jača od volje, makar i nasilne, fašizma. Zamisljali smo, da će se svi napredni elementi Evrope u sudbonosnom času dignuti određeno protiv fašizma i da će ga slomiti. Ali to se nije dogodilo. Dogadja se sasvim obrnuto.

Zaprepaštene neobičnim i brutalnim metodama fašizma, evropske demokracije uzmiju korak po korak i gube poziciju za pozicijom i mi u povodu Abesinije, a zatim Španjolske, prisustvujemo rušenju Društva naroda i afirmaciji politike sile i terora. Kolike li razlike između onoga što danas vlada i onoga što je još bilo u početku abesinskog rata? Danas se više Italija ne boji da kaže i da javno u knjigama iznosi, da je tri, četiri godine spremala abesinski rat, da je taj rat htjela, jer je htjela zauzeti goleme teritorije. Bez ikakvih skrupula se to danas otvoreno iznosi i nema bojazni, da će neko zbog toga dignuti galamu i protestirati. Vladaju u punom smislu, kao i pred stoljećima, zakoni sile: onaj ko je jači i ko ima odvražnosti dirigira, a onaj ko je slabiji ima da se pokori, može mu se uzeti zemlja, može se pregaziti i uništiti.

U Španiji se to najbolje vidi. Tamo se dogadjaju stvari, koje prelaze iz okvira gradjanskog rata, to je sukob internacionalnog karaktera. Ne samo da nema foruma, koji bi ustao da sprječe taj sukob, jer su ti odbori za nemiješanje doista jalovi i smješna stvar, nego se na sasvim sredovječan način grabe teritorij i to čine oni, koji bi bili najmanje pozvani da stvaraju pozicije u tom kraju svijeta. Italija rivendicira za sebe Baleare, a Njemačka Maroko, dok Engleska i Francuska moraju opet, pozivajući se na svoju silu, da nastoje to onemogućiti. Opet se na stari način klin izbjiga klinom i u tome je ne samo opasnost velikog svjetskog sukoba, nego i tragika ovoga momenta za sve one, koji nisu — sile.

Treba to uzeti u obzir, da bi se shvatila sva ona diplomatska strujanja novijega vremena i da bi se razumjela razna skretanja jedne ili druge nacije u ovom ili onom pravcu. Čitava međunarodna politika stoji ne samo pred očekivanjem opasnosti, nego i u znaku pomanjkanja one osnove, na kojoj se je nastojalo organizovati mir poslije svjetskog rata. Nastaje opća uzbuna i panika. Obnavljaju se paktovi u koliko se mogu obnoviti, ali ne više kao do sada radi organizacije mira, nego s konkretnom mišljom na rat. S druge pak strane svako nastoji da broj svojih neprijatelja po mogućnosti ograniči. Neko nastoji da čuva

„REZULTATI POLITIČKOG SKITANJA MARIA NORDIA“ I ZADARSKI „SAN MARKO“ KORIGIRA MARIA NORDIA

INTERESANTNA POLEMika OKO „PICCOLOVIH“ ČLANAKA O JUGOSLAVIJI

Zadarski »San Marco« od 2. o. m. donosi uvodni članak pod naslovom »Rezultati skitanja Maria Nordia«. Mi smo u posljednjem broju donijeli članak Maracchia u »Corriere istriano«, pa prenosimo i ovaj iz »San Marca« kao karakteristične odjeke pogranične fašističke štampe. Ovaj članak u »San Marcu« ima i političku važnost, jer je poznato da se baš »San Marco« povjeravaju delikatne zadaće u raznim kampanjama kada se tiču Jugoslavije. Karakteristično je i to što je »San Marco« osam dana prije pozdravio akciju Maria Nordia, a sada piše:

»Mario Nordio«, ne mogavši vjero-vatno da putuje u Njemačku, otputo-vao je u Jugoslaviju i u tri ogromne članice pruža nam uživanje, da se ume-sem u jedan starinski svijet koji je preživio i za kojim mi ne plaćemo, po-što se protivi našoj svijesti Talijana Mussolinijeve ere. Ali ovi dobro uhra-njeni članci nostalgično nas vraćaju u carstvo djetinjskih uspomena, kad smo zivjeli medju blagorodnim klijanima, koji su bili puni bujne i srdačne bezazlenosti i blagonaklone gluposti. Da, Nordio nas prenosi u vremena »dobro-čudnog Talijančića«, koji je bio uvijek gotov da se trone i uzbudi, kad mu se desilo, da poslije opreznog prelaženja granice svoje uzane otadžbine nabasa na neku ličnost, koja mu je sa divljenjem govorila o zemlji Dantea, Leonar-da, Rafaela i Verdia, a naročito onda, kad bi ta ličnost još spomenula ponekog neznačnijeg Karneada umjetnosti i književnosti, koji bi bio nepoznat mekanom i naivnom neznalcu, ali ne — često puta agresivnoj naobražazbi odnosnog stranca. Eto u takvu nas je atmosferu dobro-čudnih i bezazlenih naivčina prenio drug Nordio (neka nam g. Nordio oprosti, ako u stuncima, jednog provincialnog lista, koji još k tome nije trčanski, uzimamo slobodu da sebi prisvojimo pravo dru-garstva!)

Uskoro će morati da držim predava-nja o novinarstvu pitomcima priprem-nog političkog tečaja i pošto mi moje poštenje ne dozvoljava, da kolegu (iz-vinite, ali to je neuzdrživa navika) Nordia optužim zbog nepoštenja, citirat će tri članka kao spomenik političke naivnosti, prekrivene diskretnom glazurom stilističke elegancije.

Savršeno neupućen u tačno značenje istočnjačke gostoljubivosti i potpuno nesvjetan velike talijanovske nauke, da riječ služi za skrivanje misli, Nordio je požnjeo diskretnu žetu učitivih fraza i uspio, da tim frazama ispeče tri po-slascice za čitaoca »Piccola«.

ZASTARJELA SHVAĆANJA

U prvoj od ove papirnate triade Nordio nas izvještava o svome razgovoru sa poštovanim Stojadinovićem, koji je tačno definisan kao ugledni državnik, pa nam priča, kako se šef jugoslovenske vlade osvrnuo na povoljan od-jek, na koji su našli članci »Piccola«, ideja o sporazumu i cijelishodnost revidiranja nekih »zastarjelih i već prezivjelih shvaćanja«.

Eh, to je prvi klanac-jadikovac, u kome smo postavili busiju kolegi Nordiu! Kakva su to »zastarjela i već prezivjela shvaćanja«? Ako namjerava, da ih precizira, onda neka ne zaboravi, da je »Piccolo« bio zapaljen, pošto je ne-slomiljivom gordošću suprotstavljaо narodne interese talijanskog Trsta pri-vrednim interesima austrijskog Trsta.

Izjavama g. Stojadinovića, u kojima se blagodareći diplomatskoj učitivosti i oštromoj opreznosti koje su dostoje-ne ovog čovjeka, kaže dosta malo, Nordio po instinktivnoj potrebi nastoji da osi-

svoje bokove, neko svoja ledja, da bi ili sasvim izbjegao ratu ili po mogućnosti koncentrirao svu svoju snagu u jednom, naj-opasnijem pravcu. Ta misao dominira u svemu onome što danas međunarodna di-iplomacija čini. Odatle dolazi do sporazuma na Mediteranu između Italije i Engleske. Tako se mogu rastumačiti motivi Italije u njezinom sadašnjem držanju prama Jugoslavije. I jedno i drugo karakterizovano je pomanjkanjem nekog drugog logičnog

opravdanja.

U toj situaciji naša pozicija nije laka. Naša borba postaje sve manje mogućom.

gura dublje značenje pišući, da treba voditi računa o »toplom tonu«, kojim su bile izgovorene.

DIPLOMATSKI TERMOMETAR

Ovom tumačenjem Nordio otkriva neistražene vidike. U narednim diplomatskim protokolima moći će da se nadoda novi kodeks, t. j. dodatak o topni, i efikasnost ugovora o prijateljstvu i savezu bit će još više učvršćena termometrijskom prikrptom, koja će biti zaljepljena na kraju ugovora. Čak što više, u toku vremena oštromi i lukavi diplomata odložit će posljednje čitanje i potpisivanje ugovora za prve popodnevne časove, da bi iza obilne i vješto uđešene gozbe crpio po koji viši stepen za termometrijsku prikrpu.

A onda se Nordio raspričao o ekonomskim odnosima. Bankari, trgovci, industrijalci i drugi srodnici faktori na-vodno su vrlo dobro raspoloženi za sporazum. Mi bi htjeli da saznamo, gdje to žive poslovni ljudi, koji bi bili protivni prometu i trgovackim ugovorima.

Zatim Nordio žali, da trgovinski od-nosi, tako bujni prije sankcija, ne mogu da se vrate na raniji obim. Očevidećo on zaboravlja, da su poslije sankcija došle protivsankcije, a s njima i pojačana autarkija zemlje. Naš trgovacki bilans s Jugoslavijom bio je do krajnosti pa-sivan za nas i valjda Nordio ne želi, da takav bilans uskrsne ponovno.

HISTORIJA I GEOGRAFIJA

Čitaoci »Piccola« pitaju se, kakva li se to neobična misao krije pod ovom neshvatljivom žalbom. Neki misle na tranzitnu trgovinu. Ali to isključuje Du-ceova misao, koju citira Nordio: »His-torijsa se mijenja, geografija ne«. Jer baš je ta historija učinila od Trsta luku za Srednju Evropu, i ta historija je pro-šla, a geografija, takva kakva je isključuju na najkategoričniji i najnesmilje-niji način mogućnost, da Trst postane luka zapadnog Balkana.

Medutim insinuacija bi mogla da se drži na nogama blagodareći simplici-stičkom Nordievom tvrdjenju o Jadranu, koji treba da ujedinjuje, a ne da dijeli Talijane i Jugoslovene.

Na kulturnom polju da, ali na ekono-mskom ne! Neka Nordio uporedi statistike i vrlo brzo će se uvjeriti. I neka ne zaboravi splitski cement koji prelazi Jadranovo more, pošto cement nije pro-izvod jugoslovenske pozadine koja se spušta na more, nego je mjesni proizvod same obale.

BLAGOSTANJE

Dalje se govori o privrednom blago-stanju. Kad bi Nordio svaki dan čitao jugoslovenske listove, a naročito »Novosti«, možda bi promjenio mišljenje. U pojedinim brojevima »Novosti« ima čak po dvanaest strana, punih fotografiskih snimaka, koje dokazuju sasvim diskutibilno blagostanje.

Možda gospodske kuće političara i novinara, koje je on posjetio, uz toplu

peć i čašicu odlične domaće šljivovice stvaraju vrlo prijatni utisak blago-stanja.

Što se tiče »povećanog prestiža Jugoslavije«, mi smo s njime savršeno sa-glasni, ali to je isključivo lična zasluga poštovanog Stojadinovića, koji je odba-o staru zagrijljivu politiku i koji vodi svoju zemlju hladnokrvnim realizmom, pa je tako znao da je silom prilika i okolnosti digne na onaj stepen, na koji je, blagodareći svojoj sadašnjoj de-mografskoj efikasnosti, imala puno pravo.

PONIZAVAJUĆI REZULTATI

Ali ima još tu i drugih, mnogo težih stvari. Ako Nordio gleda unutrašnja ju-goslovenska pitanja kroz jednu leću ili jednu prizmu, talijansko-jugosloven-ske odnose ne može da kompromitira njegova nesposobnost. Jugoslovenski li-stovi pišu, a sam Nordio potvrđuje: »da Italija preduzima kampanju, da bi pri-dobila jugoslovensku blagonaklonost«.

Ako je ovo žetva Nordijevih članaka, bilo bi mnogo bolje, da su mu ostali u peru.

JADRANSKI MIR

Budite uvjereni, da »San Marco« ne-će da iznese neku misao ili neprijateljsko shvaćanje u pitanju talijansko-jugoslovenskog zbljenja. Čak što više: »San Marco« može da se podiže, da je prvi pisao u tome pravcu, a da pri tom nije skrenuo stranputicom sa staze po-nosne fašističke gordosti.

Nije isključeno, da do sporazuma do-dje. I u Jugoslaviji i u Italiji vladaju međutim ljudi, koji ne očekuju Nordi-jeva kljuvanja.

ODGOVORNOST

Ako štampa treba da pripremi rad političkih ljudi, onda hladnokrvno moramo da kažemo, da je Nordio proma-šio u svom poslu, pošto je i kod nas i kod Jugoslovena stvorio utisak, da je išao da prosi jednu riječ simpatije i da je našao u vrlo ograničenoj mjeri.

Ako su se jugoslovenski listovi osmislili da pišu, da Italija želi da ka-pariše blagonaklonost Jugoslavije, čita-va odgovornost pada na Nordia. Italija ništa ne kapariše. Duce je prvi, dva puta pružio ruku Jugoslaviji i nije je povukao, ali nema razloga da prosi. Nitko tko želi da sklop i skloni sporazum s Jugoslavijom, ne želi da je od-vuče u Canossu, a isto tako nitko ne na-mjerava da tamo vodi Italiju, kao što nehotice radi Nordio.

Naš položaj u Istočnoj Evropi spada u prvi rang i nitko nije raspoložen, da ovo prvenstvo proda ma za kako obilat i pun tanjur leće, kao što je neslavno učinio biblijski Ezav.

Mi danas živimo u klimi velikog Talijana, a ne malog Židovčića. (Nordio je Židov. Op. ur.)

KAKO »PICCOLO« PIŠE O ODJEKU NORDIJEVIH ČLANAKA U JUGOSLAVIJI

»Piccolo« od 30 decembra se ograničava u viesti iz Beograda samo na to, što kaže da su do sada objavljeni članci Maria Nordia koji su stampani u »Piccolu« naišli na veliki odjek u svim krugovima ju-goslavenske prestolnice a isto tako i beogradskoj, zagrebačkoj i ljubljanskoj štampi. Svi jugoslovenski listovi, kaže »Piccolo« prenose u cijelosti ili povećim izvacima članke »Piccola« i popratili su ih velikim naslovima kojima se podvlači da se nalazimo na putu sporazuma između Italije i Jugoslavije. Jugoslavenski listovi, završuje »Piccolo«, ne donose svojeg komentara po-menutim člancima, ali se već po načinu na koji su preneseni vidi da je ideja zbljenja između Italije i Jugoslavije postala sim-patična nadležnim faktorima Jugoslavije.

ZALOSNA OBLETNICA PARO-PLOVNE DRUŽBE »NAVIGAZIONE LIBERA TRIESTINA«

Dne 5 decembra so na ministrski seji, na predlog Mussolinija in v soglasju z ostalimi ministri, izdali tri osnutek zakona, ki previdejo končno ureditev največjih paroplovnih družb. Ustanovljene so iz vseh teh štirih nove velike družbe, ki jih bo upravljaj zavod za podpiranje industrije. Družbe Italia, Cosulich, Lloyd Triestino, Tirrenia, Compagnia Adriatica di Navigazione Veneziana di Navigazione a Vapore, Adria in Sarda bodo prenehale in bodo novim družbam prodale svoje ladje po dočenih cenah.

Omenjene štiri nove družbe so sledče: 1. Italia, sedež v Genovi, delniški kapital 500 milj. lir., 38 ladij, 468.449 tonaze. Imela bo vse potniške in trgovske vožnje za Severno in Južno Ameriko. Glavno opremovališe bo Genova, drugo pa Trst, ter Napoli in Palermo.

2. Lloyd Triestino, s sedežem v Trstu in kapitalom 300 milijonov lir., bo imel 59 ladij s 43.388 tonami in bo odrejen za promet z Afriko, razen afriške obale med Suezom in Gibraltarjem, dalje z Azijo in Avstralijo. Glavno središče Trst, drugo pa Genova, Napoli in Benetke.

3. Tirrenia bo imela sedež v Napoliju s 150 milj. kapitalom, 54 ladijami in 158.956 tonami. Izvraševala bo potniški in blagovni promet med Libijo in med vsem zahodnim področjem Sredozemskega morja. Ladje se bodo opremljale v glavnem pristanišču Napoliju, potem pa tudi v Genovi, Palermu in na Reki. Četrta družba je Adriatica s sedežem v Benetkah, 150 milj. kapitala, 39 ladij in 136.261 tonami. Odredili so ji ves promet na vzhodnem delu Sredozemskega morja. Ladje se bodo opremljale v Benetkah, Trstu, Genovi, Bariju in Napoliju. Delniško večino bo za nadaljnji šest let obdržal zavod za pospeševanje industrije, ki bo v tem času investiral 1 miljard za nove ladje.

Sedaj nameravajo ustanoviti še novo družbo, ki bi se imenovala »Flumana«, ki bi vršila promet v Kvarneru in v obmejci Zadra.

Z zvezi s tem so izdane še posebno določbe, ki zadevajo odpalčilo ladij, nameščanja mornarske posadke itd. Iz vsega tega vidimo, da bodo te nove družbe ohranile tudi nekoliko prejšnjega reda. Ladje se bodo še naprej ustavljal v lukah, v katerih so se preje, kjer so bili sedeži prejšnjih družb. Prav tako bo menda ostala posadka ista kot preje. Nadalje vidimo, da je Genova daleč pred vsemi glavnimi luka Italije in ima tudi družba »Italia«, ki ima svoj glavni sedež v Genovi, najpomembnejše področje — vse ameriške zemlje. Druga luka po važnosti je Trst, ki jo bo še nadalje predstavljal »Lloyd«, med tem ko je družba Cosulich prenehala. S svojim področjem je Trstu ohranjena »imperialna funkcija« in »imperialne naloge«. Tržačani so sprejeli vest o tej novi ureditvi s precejšnjim veseljem. Znano je, kako razburjenje je vladalo v tržaških pomorskih krogih v zadnjem času, ko so nekateri listi (Corriere della sera) odprto favorizirali napolsko luko. To razburjenje se je sedaj poleglo. Trst si precej obeta od novega imperija v Afriki. Morda je ta imperialna opojnost že malo minila. Kljub temu pa radostno naglašujejo, da je postal Trst glavna luka Italije za imperij. Nimač pri rokah številki in ne statistik na podlagi katerih bi proučili koliko je Trst z novo ureditvijo zgubil ali dobil. Težko je tudi ugotoviti bodoči promet z Abesinijo, ker trgovina z novozasedenimi pokrajinami še nastaja. Zaenkrat je omeniti, da se v tem pogledu upoštevani nekateri interesi in faktorji, ki jih ima tržaška luka. Zaenkrat je Trst zmagal nad Napolijem. Ostalo je tudi staro ime — Lloyd Triestino, čeprav je bilo in ogrom netržaškim krogom v spotku. — (Agis).

BRIGADIR IZ DOLINE ZNOREL

Trst, dec. 1936. Brigadir iz Doline, ki je dal ustreliti nesrečnega Smoldakja in ki ima tudi na vesti konfiskacijo župnika Bivodca, je baje znorel. Vprašanje je samo, ali je znorel radi ustrelitve nedolžnega Smoldake ali pa sta omenjena dva zločina in še druga šikanje posledice njegove duševne bolezni.

HRVATI IZ ISTRE O POLEMICI OKO BISKUPA SANTINA

Sušačka »Istina« od 10. o. m. donosi slijedeči članak: Zamoljeni smo, da uvrstimo:

Nas Hrvata iz Istre, koji s boli i sa saučesčem pratimo križni put našeg naroda u Istri, neugodno se je dojmlila polemika izmedju »Istre« i »Istine«.

Kao dobr katolici želimo svome jednemu narodu in Istri da ostanemo odani svetoj katoličkoj Crkvi, da ga vjera sveta vodi k vječnom spasu i da mu bude u teškim danima oslon in utjeha. Stoga želimo sve korake, sve mјere, koji bi mogli, da oslabi i pokolebaju svetu vjeru u dušama našeg naroda. Da je pretjerani nacionalizam mnogo zla počinjal i još počinja na tom polju, to je svima poznato. Po svojoj prvotnoj ideologiji koja žalibote nije jošte isče-

Morali so piti mazilno olje ker so peli slovenske božične pesmi v cerkvi Organist Lojze Bratuž je od tega nevarno zbolel

Gorica, jan. 1937. — Na Goriškem je navada, da se pri polnočnici na božič in v božičnih praznikih sploh med latinsko peto sv. mašo pri darovanju okrog oltarja pojde tudi starodavne slovenske božične pesmi. Te pesmi poje v zboru vse v cerkvi zbrane ljudstvo.

Takšna navada je tudi v Podgori pri Gorici. Nekateri člani fašistične organizacije pa so hoteli to preprečiti. Ko je župnik za to namero zvedel, je zelo pametno odredil, da se med službo božjo slovenske pesmi ne bodo pele, ampak šele po sveti maši. Obvestil je o tem tudi goriško kvesturo, ki je poslala k polnočni službi božji večje število policijskih agentov, da preprečijo vse nerede, če bi jih hoteli izvaziti omenjeni ljudje. Tako je bila polnočnica opravljena v največjem redu in verniki so po službi božji nemoteno prepevali stare božične pesmi. Nemirneži se petja niso upali motiti, ker so se zbalj policijskih agentov.

V nedeljo, dne 27. decembra pa se je zgodilo, da je bil od zgoraj imenovan nemirnežev organist Lojze Bratuž obenem s pevcem Nacetom Lehoucem, Simonitijem, uslužbencem Katoliške knjigarnе v Gorici in še dveh drugih domačih pevcev povabljen, naj se javi na sedežu fašija v Podgori. Tam je bil vsak posebej zaslišan in so vsakega prisilili, da je popil iz četrtlitrskega kozarca neko tekočino, o kateri so pozneje zvedeli, da je mazilno olje. Preiskava, ki so jo uvedle politične oblasti, je dognala, da je bilo to dejanje organizirano od sedem članov fašija. Imena vseh sedmih fantov so oblastem znana.

Od štirih nesrečnikov, ki so morali piti mazilno olje, so trije brez nadaljnje prenesli vse posledice, le Lojze Bratuž je težko obolel. Prepeljan je bil v bolnišnico, kjer se nahaja v deliriju. Zdravnički so ga natančno preiskali ter pravijo, da je nevarno, da se mu zmraci

um. Strokovnjak iz bolnišnice za duševne bolezni je predlagal njegov prenos v njegov oddelek, toda predlog ni bil sprejet.

Podgorski župnik je takoj zaprl cerkev in postal poročilo o dogodku nadškofijskemu ordinariatu v Gorico, kjer so takoj vložili pritožbo na prefekturo in na državno pravništvo ovadbo proti krvicem ki so motili božjo službo. Pritožbo je vložil tudi župan. Prefektura je takoj odredila preiskavo in je nadškofijskemu ordinariatu obljubila, da bo krvice strogo kaznovana ne glede na kazni, ki jim bodo prisojene od sodišča na osnovi ovadbe državnega tožilstva. Tajnik fašija v Podgori Stefanelli je nekam izginil in ga politične oblasti tudi isčejo.

Radovedni smo, kakšen bo izid preiskave, kajti to je prvi krat, da italijanske oblasti nastopajo proti fašistom radi izpadov proti Slovencem.

DEKRET O ZABRANI HRVATSKOG JEZIKA U CRKVI

procitan je na Novu godinu u Vodicama sa propovijedaonica PA SU LJUDI UZ PROTESTE NAPUSTILI CRKVU

Vodice, januara 1937. — Baš na samu Novu godinu pročitao je naš župnik sa propovijedaonicu dekret kojim se od toga dana zabranjuje svaka upotreba hrvatskoga jezika u crkvi. Čim je to župnik pročitao, nastao je u crkvi velik žamor i ljudi su počeli ustajati i napuštaći crkvu. Župnik je opominjao i zvao narod da se umiri, ali to nije ništa pomoglo.

Za ljudima su izašle i žene, pa je narod pred crkvom još glasnije komentirao taj dogadjaj in svi su zaključili da neće ići u crkvu dok traju takove na-

redbe i da neće zvati svečenika za nikakove druge potrebe. Našim ljudima su se u tome pridružili i ljudi iz Jelovice i Dana, koji spadaju pod našu župu, pa su svi zajedno donijeli takav zaključak.

Medjutim su odmah drugoga dana došli karabinjeri seoskom starješini u Vodicama Ribarić Josipu i zaprijetili su mu da će on i selo snositi posljedice, ako se što dogodi u selu radi te zabrane. Zaprijetili su da će u selo poslati vojsku na trošak sela ako se protesti ponove. Takovu opomenu su doble 1 starješine sela Jelovice i Dana, Cedak Martin i Poropat Martin. — Čiš.

ITALIJANI O KNEZONADŠKOFU SEDEJU

Spomin na zadnjega metropolita ilirskega Sedeja

Ob začetku pravkar začetega leta je izšel prvi zvezek knjige »La guerra e il Friuli« (Videm 1937), ki jo je spisal Giuseppe Del Bianco o kateri bomo radi njene zanimive vsebine na tem mestu še razpravljali.

Prvi zvezek je razdeljen na tri dele, ki nosijo značilne naslove: Irredentismo, Neutralita, Intervent. V drugem govor-pisatelj obširno tudi o knezonadškofu Sedeju, in sicer na način, kakršnega nismo sicer vajeni od italijanske, zlasti pa ne od fašistične strani.

Morda je storil to radi tega, da bi pokazal v čim temnejši luči blivšega vojno furlanskih klerikalcev Faiduttija.

Del Bianco pravi o škofu Sedeju, da je vedno priznaval svoje slovensko prečiščanje in da je radi tega tudi italijansko vojsko, ki »je prišla osvoboditi vzhodno Furlanijo«, smatral za sovražnega gosta ter izdal poziv na vernike, ki ga hočemo tudi navesti vsaj v izvečku. Poziv je od 28. novembra 1918 in se je tako glasil:

»Na podlagi premirja med avstrijsko vlado in združenimi vojskujočimi se državami, ki so znane pod imenom Antanta, je kr. italijanska vojska v začetku tekočega meseca zasedla našo deželo do Julijskih Alp in prevzela politično oblast.

Po mednarodnih haških konvencijah ima država, ki med vojno zaseda kako ozemlje, izvršilno oblast in njej gredo tudi pravice, ki se nanašajo na varnost in javni red. Radi tega je potrebno, da se prebivalstvo vse pokrajinje, ki jo je ustvaril italijanski režim, (Julijsko Krajino), njemu pokorava, dokler ne bo mednarodna konferenca končno odločila o usodi naše domovine.

Zato se morajo verniki s prižnico

opozarjati, da naj ubogajo dekretom in ustanovam novega režima, ne da bi se pri tem kršili božji in cerkveni zakoni, in naj ga skušajo podpreti v njegovem delu za javni blagor.

Predvsem pa naj pazijo, da jih ne zapele strast politično-nacionalnega značaja in da se ne zoperstavljajo italijanskim častnikom in uradnikom ter da jih ne napadajo z zmerjanjem ali z orozjem v roki. Tako bi dajali samo povod za kazni, preganjanja, deportacije in bi dali juridično pretežvo da podaljšajo okupacijo naše zemlje.

Cestiti duhovniki naj v prvi vrsti skrbi za red in mir, da ohranijo dobre odnose, ki obstajajo med tuje in domačini...

Prepovedano je v cerkev nositi posvetne zastave.

Cerkev in njeni sosedni deli z vsemi predmeti (z zvonovi vred) so, v kolikor služijo verskim obredom, po kanonskem pravu last cerkve in se ne smejo izrabljati v posvetne, zlasti pa ne v politične namene.

Dokler ne bo mir zaključen, naj se brez izjeme, po vsaki maši moli po en »Oče naš« in ena »Češčena si Marija« za pravčni mir.

Primer med Sedejem in Faiduttijem zaključuje Del Bianco z besedami:

»Ce bi mogli zopet priklicati sence umrilih in zajeti glas, ki ga širijo njihove duše pro prostoru, bi nosil neupoglavljiv sovražnik Italije in Italijanov. Borgia Sedej, še vedno visoko svoje in bi trdo zvonele njegove besede, kajti dokler je bil živ, ni raztrgal svojega rojstnega lista in ne klonil, ko ga je udarila usoda ter so ga zapustili njegovi lastni rojaki. Ne pa tako Faiduttija.

odtegnil vojaški obveznosti. 26letni Emil Reja od Srečka, doma iz Krkavcev na Koprščini, ki je takisto skrivaj prilezel v Jugoslavijo 11. septembra 1935. ter 26letni Bogomir Klavžar pok. Avguština iz Graševke, ki je imel sicer potni list, čigar veljnost pa je zapadla že 19. septembra 1934. Vsi trije so bili izročeni karabinjerjem, ki so ih odvedli v kazenske zapore.

ji smatra, da narodni jezik u crkvi u kojem god opsegu smeta talijanizaciju našeg naroda u Istri. Da je nasilno odarodjivanje nekrščansko, nemoralno, to je izvan svake diskusije.

I kao katolici i kao Hrvati želimo, da se s našim narodom u crkvi postupa obzorno, sučutno, s puno ljubavi s puno takta, da si naš narod u Istri očuva živu, praktičnu vjeru, to najveće dobro čovjeka.

Hrvati iz Istre

Fašizam i krave talijanskog seljaka

U Italiji se priča i ovaj vic:
Pitali talijanskog seljaka kakovo bi vladu najvolio: fašističku, socialističku ili komunističku.

Seljak šut.

Prepostavimo da ti imaš 6 krava. Dođu komunisti i oduzmu ti svih 6 i stave ih u zajedničku štalu.

Seljak može glavom.

Ako dodju socialisti, oduzet će ti tri, a tri će ti ostaviti.

Seljak može glavom.

Fašizam ti ostavlja svih 6 krava...«

Seljak digne ruku na rimski pozdrav i veselo kljuna glavom:

...ali fašisti ih mazu i uzimaju tele.

Seljak spušta ruku.

Paf!

IMENA ISTARSKIH SELA I GRADOVA U DOMAČOJ ŠTAMPI

Novi Sad, 12. januara 1937. Pod naslovom »Istra« je g. A. M. u božičnem broju novosadskog tjednika »Novi Sad« napisao članak. Ne želimo se upušati u to, odakle je g. A. M. crpio nekoje historijske podatke, koje citira v članku, premda je to trebalo navesti, jer svaki pisac, kada u svom članku donosi izvjesne zaključke na temelju nekajih historijskih podataka, obično navodi izvor, odakle je crpio te podatke.

No, ovo nije toliko važno, koliko je važna a i žalosna činjenica, da g. A. M., koji je, uzgred budi rečeno iz Istre, u tom članku, koji je izašao u jednom jugoslovenskom listu i u Jugoslaviji, sva imena naših gradova i mesta iznosi na našem materinskem jeziku, več na talijanskem jeziku. U tom članku ne spominje Poreč, Pulu ili Pulj, Milje i dr., več na tujem jeziku: Parenzo, Pola, Muggia.

Svima nama je veoma milo, kada u jugoslovenskim novinama čitamo članke o našim neoslobodenim krajevima, ali ne možemo preći čutke

NAŠA KULTURNA KRONIKA

Večer istarske lirike u Istarskom ak. klubu u Zagrebu

9 o. mj. održao je Istarski akademski klub redoviti članski sastanak. Klupske prostorije bile su puna. Od gostiju zapaženi su naročito mladi emigranti. Nezapamćena posjećenost posvjeđuje interes koji vlada za takve priredbe.

Izbor nove uprave bio je sretan. Primjećuje se to po intenzivnijem drušvenom životu koji vlada nakon glavne god. skupštine.

Ovoga puta bila je centralna tačka programa predavanje J. Percana: »Čakavsko lirika: Gervais—Balota« (Paralela). Tako je večer imala karakter istarske lirike. Predavač je spretnom rukom zahvalio na značajnu pojavu najnovijeg našeg umjetničkog stvaranja. Dao je reljefni prikaz dva naših pjesnika kojima se može ponositi čitava naša književnost. Predavač je dao u svome radu uspjelu i zaokruženu cjelinu. Osim toga prikaz je samoga Balote puniji i bliži. Gervais nije obuhvaćen u čitavom razvitu. Trebalo je, možda, naglasiti razliku između prvih njegovih rada i najnovijih. Nije se dalo razabrati suze u smislu Gervaisa.

Predavanje je prošireno recitacijom pojedinih pjesama: Balote i Gervaisa. Izbor Balotinu bio je bolji.

Ni znoj, ni suze, ni žuljevi ni kletva istarskog čovjeka-kmeta nisu prešućeni. Društveni odnosi sela zapadnog dijela Istre našli su odličnog interpretatora u Baloti. Duboki socijalni osjećaj daje mu naročitu snagu. Generacije, koje dolaze, bolje će ga shvatiti i još više cijeniti. Ostao je vjeran stedini iz koje potječe. Neumorno radi, piše i učinil će još mnogo za svoj potlačeni narod.

I Gervais je istinski doživio svojeg Čića, kmete i ladjara iz »Barke faren«. Šaka koju stiće »barkarjole u elementarnoj srdžbi protiv gospodskih pidžama na korzu kao da je pesnica samog Gervaisa.

Čakavština je pod perom književnika, kao što su Balota i Gervais jedini pravi izraz da se dade u potpunosti projekti prošle, današnje i buduće istarske stvarnosti.

lančina.

Redoviti članski sastanak Istarskog akad. kluba izostaje 16. o. mj. zbog zabave u H. P. D. Kolu.

VSEBINA 11-12 ŠTEVILKE REVLJE »MISEL IN DELO«

Fronte — Evgen Spektorski: Nastanek sociologije. — Dr. Fr. Ilešić: Ignaci Daszynski. — B. Borko: »Rusija in Mala antanta v svetovni politiki. — Dr. B. Vrčon: V palači miru.

OBZORNICK

Zasebni in javni interesi — Ideologija v zunanjji politiki (Dr. B. Vrčon) — Stavka tekstilnega delavstva (B.) — Dr. N. Zupanič, šestdesetletnik. — Dva kulturna dokumenta (L. Č.). — »Naši obvezni problemi«. CMD 1936 (Inko) — Milan Vidmar Oslovski most (Lavo Čermelj) — Dr. S. Babić: Delovno pravo, splošni del (Dr. B. V.) — G. Renker: Pet mož gradipot (V. V.) — »Mladina brez cilja« (—j.) — Matica rada v Beogradu (Inko) — »Slavjanski glas« in »Slavjanski vestic«, Sofija, 1936 (Inko) — Beseda o raku — Dr. R. Neubauer: TBC, Jetika — Mladinska Matica 1935-36 (Inko) — Drobline (na platnicah).

»Misel in delo« izhaja vsak mesec v Ljubljani. Naročnina stane za vse leto 60.— Din, za pol leta 30.— Din, za četr leta 15.— Din. Posamezna številka 6.— Din, dvojna 12.— Din. — Uredništvo in uprava v Ljubljani na Gospodsvetski c. 4, I. — Poštnočekovni račun: 16.602

DECEMBARSKI BROJ »MALOG ISTRA-NINA«

Decembarski broj »Malog Istranina« ima sljedeće priloge: E. R.-č: Peričina laž, E. R. 25-godišnjica otkrića južnog pola, Gabrijel Cvitan: Mravlji, Priča o Mišku Budaliću, Gabrijel Cvitan: Mali gusar, Kukavica, Šime Fučić: Lakomac, Seljak i kralj, Rikard Katalinič Jeretov: Mali razgovor o Božiću, Gabrijel Cvitan: Svaka, Kloš i Flok, Gabrijel Cvitan: Prase, Dječje novine, Razno, Zabavni kutičić.

Mali Istranin izlazi jedamput mješeno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inozemstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevi ulici br. 20. Telefon 59-31. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Boškovićeva ulica 20.

ČEKOVNE UPATNICE

samo bili priložili poslednjem broju lista. Molimo preplatnike da se s njima posluže i da nam dostave dužnu pretplatu.

Ujedno molimo preplatnike da nam za tekuću 1937 godinu dostave barem jedan dio godišnje pretplate, ako im nije moguće platiti cijelu godinu na jedamput

PESMI ANTONA HAJDRIHA

Pesmi. Zložil Anton Hajdrih. Litografiral, izdal in založil Čemažar Josip v Ljubljani, 1936. Str. VIII in 82. Izšle so pesmi Antona Hajdriha, ki je umrl 1. 1878, ko je doživel še 36 let.

Zbirka njegovih skladb obsega le 29 pesmi, a so med temi nekateri, ki jih pozna ves slovenski svet. Kdo še ni slišal pesmi: Od Urala do Triglava, Naj viharja moč razsaja, Cerkvica tam gor sameva, Luma sije, Buči morie itd.?

Hajdrih je izdal 1. 1876 zbirko jadranski glasovi; 1. 1879 pa je po njegovi smrti izdal V. Kosovel zbirko Jadranski glasovi, II. del.

Teh zbirki in drugih Hajdrovih skladb ni bilo nikjer več dobiti razen v ponatiskih po raznih večjih zbirkah.

Prav je torej, da je ob šestdesetletnici I. zvezka Jadranskih glasov izšla popolna izdaja Hajdrihovih pesmi, kar jih je bilo natisnjeno. Več njegovih pesmi, zlasti cerkvenih, pa je izgubljenih, če jih morda niso rešili in ohranili povodje in organisti v tržaški okolici. Kdor jih kaj ima, naj jih priobči! Škoda bi bila, ko bi izginali tako, kakor je pogorela Hajdrihova zavučina v Narodnem domu v Trstu 13. julija 1920, ko so to poslopje Italijani začigli.

Kot uvod v Hajdrihove skladbe je sestavljen priobči Viktor Steskaj Hajdrihov življenjepis, ki nam slika vso tragiko tega mladega in nadarjenega skladatelja.

*

Hajdrih Anton se je rodil 9. jan. 1842. v Ljubljani, kjer je dovršil gimnazijo, nato je vstopil v semenišče. V četrtem letniku je izstopil in se vpisal na praški konservatorij. Radi zanemarjenja šolskega pouka je bil izključen. Zato se je podal v Trst, kjer je dovršil telegrafski tečaj, da bi stopil v državno službo, kar se mu pa ni posrečilo. L. 1874 je sestavil svoj pevski kvartet (M. Vadnou I. tenor, I. Uršič II. ten., A. Hajdrih I. bas, F. S. Vilhar II. bas). Z njim je zaslovel po Tržaškem in po Krasu in si je pridobil mnogo zaslug za buditev narodne pesmi. Koncem 1874 je sprejel službo povodje pri Slov. Čitalnici v Trstu. L. 1876 je sestavil iz raznih okolišnih zborov pevski zbor 60 pevcev in z njimi pridelil velik koncert v Rojanu. Istega leta je izdal prvo zbirko svojih pesmi »Jadranski glasovi«, v kateri je objavil splošno znano pesem »Jadransko morje«. Kmalu nato je bil imenovan za prov. učitelja v Rodiku, kjer je ustanovil pevski zbor. Na svojih pogostih potek v Trst se je prehidal in obolel na jetiko. Radi bolezni so ga odpustili iz službe. Brez sredstev se je vrnil v svoj rojstni kraj, kjer je podlegel bolezni 3. jan. 1878. Druga zbirka njegovih pesmi je izšla leta dni po njegovi smrti. Njegova zavučina je l. 1911 prešla v last Glasbene Matice v Trstu, ki je imela svoj sedež v Narodnem domu. O požigu Narodnega doma 13. julija 1920 je pogorela tudi njegova zavučina.

PRVI PRIKAZ NAŠEGA KALENDARA

Zagrebačke »Novosti« od 6. o. mj. donose slijedeći prikaz »Jadranskog koledara za 1937 godinu:

U nakladi konzorcija lista »Istra« u Zagrebu izšlo je treće godište kalendara izbjegljica iz Istre, Trsta i Goričke. Taj kalendar je zapravo hrvatsko slovenski almanah, u kojem su dali i ove godine vrlo dobre priloge poznatiji pisci emigranti, hrvatski i slovenski, a ima u njemu i nekoliko domaćih poznatijih imena. Tako je na pr. naš poznati književnik Mirko Breyer dao oduž studiju o istarskom leksikografu Josipu Volitiču Istraniju, Lujo Vojnović je iznio neke do sada nepoznate detalje iz predgovora između Italije i Jugoslavije iz razata. Matko Rcjnić je iznio sustavno poredan pregled borbe u Istri za ravnopravnost prije rata, a i nekoliko slovenskih priloga ne zaostaje za tim hrvatskim. Osim toga ima u kalendaru više statističkih, kulturno historijskih i beletrističkih radova, koji bi mogli po svojoj vrijednosti stajati u bilo kojoj reviji. Kalendar obasija 12 štampanih straka, a sadržaj mu je slijedeći:

Emigracija u novoj situaciji. Rudolf Golouh: Naloga naše emigracije v današnjem položaju, Janko Samec Rojakom. Dokumenti. Lujo Vojnović: Kad je potamnila istarska zvezdza, Mary Vidošić: Ne gubim nade. Ivan Bostjančić: Piše mi mat. Matko Rojnić: Narodnosti u Istri i ravnopravnost. J. P.: Zločini »ohčevalnega« jezika. Ime Lovran u latinskim ispravama, Dr. Šime Žužić: Istra prema Hrvatskoj u razdoblju 1860-1918. Lavo Čermelj: Srednje in strogovno šolstvo na Primorskem pred vojno. Mirko Breyer: Istranin Josip Volitič (Voltaggi) P. R.: Z naših kmetskih domov na Koprščini pred 600 leti. Prof. Jerko Gršković: Strossmayer na Rijeci. Lino Legiša: Kos narečja. Arh. Ante Lorencin: Odlomci iz historije srednjevjekovne monumentalne umjetnosti istočnog Jadra. Andrej Gabršček: Benečani — roparji naše svobode. Jeda mletački dokumenat. Prof. Ante Še-

pić: Naša glagolska knjiga u Istri. August Pirjevec: Škof Juraj Dobrila buditelj hrvatskega kmeta v Istri. Dokumenti. J. Perrot: Jernej Rebec. Josip J. Bazeli: Zauzimanje flote u Puli 1918. V. S.: Koliko nasima. Prof. Jakov Mikac: Narodna nošnja u Brestu. Ivan Matetič Rojngov: Mužički festival v Omišlju 1936. Ante Dukić: Naš domaći glas. Srečko Kosovel: Čez travnik. Srečko Kosovel: Trst. Rikard Katalinič-Jeretov: Pričica o vlaškom kosu. Rikard Katalinič-Jeretov: Pjesma o mojem žalu Ton Smerdel: V očeh so solze. Viktor Car Emin: Kako sam počeo pisati. Mirjam: Tatka ima papančka v ječi. Ladislav Grakalić: Svom kumpanju. Drago Gervais: Morski vitez. Jože Krapš: Ali se vrueš, O. Crnigoj: Manom knezoškoфа Sedeja. Niko Zec: Još živi Veli Jože. Stanko Čok: Števila 5636. Zvane Kastavac: Jadranske sličice Zvane Kastavca. Nabergoi Stefan: Vrnitev. Ivo Žič-Klačić: Motiv s otoka. Viktor Car Emin: Moj povratak. Drago Gervais: Orguljaši u Veprincu. Ton Smerdel: Planinska simfonija s Krasa. Ladislav Grakalić: Spomini od mladosti. Rikard Katalinič-Jeretov: Dubrovnik-Sustipan. Janko Samec: Kraška zima — Jesen na Tržaškem. Drago Gervais: Nono Francik. Mate Dvorničić: Moja zemlja.

Kalendar su uredili i ove godine Tone Peruško in Joško Žiberna. Cijena 10.— din., a dobiva se u upravi lista »Istra«, Zagreb, Masarykova 28a, II. kat in u knjižarama.

„Nova Riječ“ o kalendaru

Zagrebačka »Nova Riječ« donosi u božičnem broju i ove retke o »Jadranskem koledaru«:

Stvarno to je više almanah nego koledar sa vrlo bogatom, raznolikom i važnom sadržinom. Donosi važne priloge za historiju, folklor i književnost Istre. Spada bez sumnje među najbolje proizvode naše kalendarske književnosti ove godine.

VELEPOMEMBNA KNJIGA Dr. HENRIKA TUME

Pod naslovom »Moje življenje« izda »Naša založba« v Ljubljani za letošnjo Veliko noč spomine tegu zanimivega moža. Založba razpisuje subskribcijo za to delo in opozarjamo naše čitatelje da trajta subskribcijo samo do konca februarja, letošnjega leta. Po tem roku bo knjiga mnogo dražja. Knjiga stane v subskribciji vezana v platno Din 150.—, v pol usnju Din 180.— Subskribenti imajo ugodnost obročnega plaćevanja á Din 30.— mesečno, počenši z februarjem.

Poleg drugih poglavij, obsega ta ogromna knjiga tudi sledeča velezanimiva poglavja ki bodo zanimala zlasti primorske rojake.

Kot sodnik v Gorici — Grof Coronini in Dr. Gregorčič — Goriški deželní poslanec — Borba za slovensko šolo v Gorici — Andrej Gabršček — Osebnost Dr. Peterja — Klub slovenskih poslanec deželnega zabora goriškega — Stranka brez programa — Škof Missia — Shodi — Vloga prof. Berbuča — Goriška ljudska posojilnica — Trgovska obrtna zadruga v njen polom — Dr. Laginja — Nastop krščansko socijalne stranke — Prelov z Dr.

Gregoričem — Konjedic — Slovenska univerza — Masarykovci — Srečanje z Dr. Žerjavom — Prelov z naprednjaki — Prvi stiki z delavstvom — Notranji preobrat v zmislu socijalizma — Anton in Etbin Kristan — Dr. Anton Drmota — Naši zapiski — Prvo srečanje z Dr. Krekom — Svetovna vojna — Do zadnjega v Gorici — Majska deklaracija — Po razdejanem ozemlju — Pod Italijo — Prvi italijanski vojak — Mične prigode z fašisti — Slovo od Gorice — Zaključne misli in pogled v bodočnost.

To pomembno delo predstavlja morda najodkritejšo izpoved slovenskega človeka sploh, človeka nezlomljivega prepričanja, poštene nepodkupljive borbenosti, čvrstega samosvojega moža, človeka svetovnega razgleda in najbistrejšega opazovalca svoje dobe!

Priporočamo to knjigo svojim čitateljem v nakup z pripombo, da lahko naročijo delo po navadni dopisnici na naslov: Naša založba, Ljubljana, Groharjeva ul. št. 2.

Knjiga bo imela okoli 500 str. velike osmerke.

»JADRANSKI KOLEDAR«

1937

DONOSI:

NAUČNE ČLANKE
POLITIČKE ČLANKE
NOVELE
PJESME

ALMANAH
EMIGRACIJE

U KOJEM SARADJUJU

NAJBOLJI PISCI IZ
JULIJSKE KRAJINE
I POZNATI DOMAĆI
KNJIŽEVNICI —

U HRVATSOSRPSKOM
I SLOVENSKOM JEZIKU

CIJENA 10 DINARA

DOBIVA SE KOD »ISTRE«, ZAGREB,
MASARYKOVA ULICA 28 — I KOD
SVIH EMIGRANTSCH DRUŠTAVA

NARUČITE GA ODMAH!

ŠIRITE

»JADRANSKI KOLEDAR«

JER TIME ŠIRITE PROPAGANDU
ZA JULIJSKU KRAJINU!

TRETJA STEVILKA »NAŠEGA RODA«

Izašla je 3. stevilka »Našega roda« z naslednjo vsebino: Ksaver Meško: Naši dnevi beže. — Oskar Hudales: Ubežnik. — Davorin Kavlien: Doli v Bosni zlati.

— Jože Herfort: Mlk. — Fran Ločniškar: Marija zbilje Jezusa. — Dr. Robert Hlavaty: Naši zobje. — Ksaver Meško: Marija in razbojnica. — Josip Ribičić: Božiček. — Utva: Angel trije. — ***:

MALE VESTI

Ras Imru je doveden kao zarođenik u Italiju i konfirman je na nekom otoku.

Dva sina rasa Kase streljao je potkralj Graziani za kaznu što se nisu htješli pokoriti.

Jugoslovenska sekacija Trgovačke komore osnovana je u Bari.

Mussolinijevi govori o korporativizmu i fašističkoj doktrini preveo je dr. Svetozar Stefanović i izdao u Beogradu. Svetislav Stefanović je prigodom kampanje Rina Alessija pisao u »Pravdu« oduševljene članke o fašističkoj Italiji i Mussoliniju. Aktivan je član Ljotićevog »Zboraz i saradnik »Otdažbine«.

Buić Franjo iz Pazinštine kažnjen je sa tri i pol mjeseca zatvora i 1260 lira globe radi nedozvoljenog pečenja rakije. Za isti prekršaj kažnjena je u isto vrijeme i njegova žena sa tri mjeseca zatvora i 1050 lira globe.

Milano (Jovor). U jednom dijelu talijanske štampe učinjeni su pokušaji da se, po ugledu na njemačke nacionalsocijaliste, i u Italiji povede protivvješka akcija. Protiv tih pokušaja odlučno je ustao list »Giornale d'Italia«. Glavni urednik toga lista je Virginio Gayda. Mussolinijev savjetodavac u pitanjima spoljne politike. Sam Mussolini je onemogućio pokretanje toga pitanja u Velikom fašističkom savjetu.

Franca Ložarja iz Črnič so našli na polju težko ožganega i ga takođe odveljali u bolnico, kjer pa je zaradi hudičkih opeklin kmalu izdihnil. Nesrečnež se je namenil iz Črnič proti Vipavi, da si pošteš dela. Na polju si je nekaj skuhal in pri tem zadremal. Veter je raznial ogenj na bližnje grmljevje in kmalu je bil ves v plamenu.

Na cesti Šežana—Divaca, pri prenodu čez železnicu, se je šofer Marij Kragelj, ko je stopil iz automobila, tako nevarno spotaknil, da je zadel z glavo ob priostren kamen, ki mu je prebil lobanjo. Še istega dne je umrl v tržaški bolnici.

Pri Modrejcah na cesti Sv. Lucije-Gorica sta po nesreći trčila dva automobila. Pri tem je bila teže ranjena Alojzija Leban iz Idrije.

Cotič Franc iz Škrbine pri Komnu je moral zapreti trgovino za 3 dne, ker je prodajal slanino po višji ceni.

66 letni Raubar Josip iz Vrhovlj pri Tomaju je po nesreći padel pod voz in si polomil rebra. Zadobil je tudi teže notranje poškodbe. Njegovo stanje je nevarno.

V Sežani se je vršila edinstvena poroka. Porocila sta se 53-letni Anton Kert in 42-letna Ana Bekar. Oba sta namreč gluhonema in sta gojila simpatije ter ljubezen že v rani mladosti, toleč si s tem življenje, ki ju je tako nesrečno zadealo in ju na koncu zedilo.

ZABAVA ISTRANA U ZAGREBU

U subotu dne 16. januara priredjuje društvo »Istra« zajedno sa »Istarskim Akademskim Klubom« svoju tradicionalnu zabavu sa plesom u prostorijama »Kola«. Uzalnice kao i rezerviranje stolova u društvu »Istra«, Žerjaviceva ul. 7 (dvor.). Na zabavi bit će dobar buffet u vlastitoj režiji i tombola. Početak zabave u 20 i pol sati.

„ORJEM“ U NOVOM SADU

Novi Sad, 2. januara 1937. Dne 2. decembra 1936 stupila je u život novootvorena emigrantska jedinica »Organizacija jugoslovenskih emigranata iz Julijske Krajine u Novom Sadu« (»ORJEM«). Uprava je primila u članstvu veći broj novoprijavljenih članova iz mesta i okoline. Jednoglasno je usvojen predlog, da »ORJEM« stupi u članstvo Saveza jugoslovenskih emigrantskih udruženja iz Julijske Krajine, kako bi i nova organizacija, sa ostalim bratskim jedinicama i sa svojim strane doprinijela ostvarenju emigrantskih ciljeva i stala uz bok svima onima, koji vode borbu za neoslobodjenu braću. Pošto je predsjednik i ovom prilikom iznio ciljeve nove organizacije, usvojen je predlog da se u

okviru organizacije osnuje za sada publicističko-propagandni odsjek, koji ima odmah otpočeti radom. U ovaj odsjek izabrani su gg. V. Bronzin i L. Jurčić. Pošto su donijeti još nekoj važni zaključci, saslušan je referat o današnjoj vanjskoj političkoj situaciji, koja zadire u naše pitanje. U diskusiji je učestvovao više govornika, te je na kraju usvojen i jedan predlog, koji je povjeren izvršnom odboru radi izvršenja. Sa zadovoljstvom valja konstatirati jednoudašnost i solidarnost svih prisutnih, koji su izjavili, da su emigrantskoj ideji pripravni žrtvovati sve svoje sposobnosti i sile kao i vrijeme, koje im bude stajalo na raspolaganju. Na kraju je donijet zaključak, da se sa uplatom članarine otočne danom 1. decembra 1936. t. d. dana, otvara, da je organizacija stupila u život, te je u tu svrhu dato blagajniku potrebno ovlašćenje.

PETDESETLETICA NAŠEG ROJAKA DR. VOJESLAVA MOLETA

DR. VOJESLAV MOLE IN NJEGOV DELO

14. dec. je praznoval u Krakovu na Poljskem 50letnico življenja naš ugledni rojak, profesor Jagiellonske univerze in ravnatelj krakovske Slovanskega instituta dr. Vojeslav Molé.

Vojeslav Molé se je rodil 14. decembra 1886 v Kanalu na Goriškem. Maturoval je na gimnaziji v Novem mestu, študiral zgodovino umetnosti na Dunaju, v Krakovu in Rimu. Leta 1912. je na dunajski univerzi doktoriral, krenil naslednje šolsko leto s štipendijo v Italiji in dobiti 1. 1913. namestitev pri drž. konzervatorskem uradu v Splitu. Kakor toliko drugih eksistenc, je tudi njegovo prekinila vojna, ki ga je vrgla v rusko ujetništvo. Večerno bivanje med Rusi, predvsem v Sibiriji, je razširilo in pogibilo dr. Moletove poglede v svet vzhodne umetnosti in pripomoglo, da se je mogel leta 1919 — takrat še poročnik 1. jugoslov. polka v Tomsku — habilitirati za zgodovino umetnosti na univerzi v Tomsku. V domovino se je vrnil naslednje leto po dolgem ovinku preko Vladivostoka in Sueškega kanala — pot, ki jo je krasno opisal v reviji »Dom in svet«. Po vrnitvi iz Rusije ga je pritegnila v svoj krog mlada ljubljanska univerza; predaval je zgodovino antične in bizantske umetnosti. Leta 1926. je postal redni profesor na univerzi v Krakovu. Zasedel je stolico zgodovine umetnosti slovanskih narodov s posebnim ozirom na vzhodno umetnost. Na tem mestu deluje z vladnim uspehom še danes. Postal je član krakovske akademije znanosti, ki mu je poverila urejanje znanstvenega časopisa »Przegląd historii sztuki« (Pregled zgodovine in historije umetnosti).

Predvojna in prva povojna leta je imelo ime dr. Vojeslava Moleta v slovenski javnosti nimbus pesnika. S svojo 1. 1910. izšlo pesniško zbirko »Ko so cvele rože« je pokazal sadove pesniškega razvoja, ki sega še v gimnazijalska leta. Njegove verze je odlikovala zvestoba starim, preiskušenim formam, v čemer je bil nemara italijanski vpliv; Moletova poezija je učinkovala bolj po elegantni kakor pa po živi in žgoči vsebin. Druga zbirka »Tristia ex Siberia« (Ljubljana 1920) je odraz močnih zaščitkov v tujem svetu in pesnikove vedno širše

in globlje intelektualne kulture. Kmalu po vrnitvi v domovino se je pričel oglašati v obeh vodilnih revijah z esejim in razpravami iz zgodovine umetnosti. Strokovne prispevke je prilobčeval v ZUZ, Slaviji, Przegladu historii sztuki, v Spomenici Srpsk. kralj. akademije it. L. 1931. je izdal v posebni knjigi spis »Histoja sztuki starochrelianskej i vzesnobizantinskiej«. Njegove važnejše spise do 1. 1933. navaja SBL. Po tem letu je objavil dr. V. Molé v ZUZ razpravo »O sociološkem problemu v umetnosti zgodovini«, v Delih Poljskega društva za raziskovanje vzhodne Evrope in bližnjega vzhoda (Krakov) je priobčil razpravo »Na meji portretne umetnosti«, v Poročilih PAU je priobčil razpravo o problemu renesanse v umetnostni zgodovini Dalmacije, v knjigi referatov o 2. mednarodnem slavističnem kongresu v Varšavi nahajamo njegovo razpravo o nalagih in vprašanjih slovanoznanstva v zgodovini umetnosti, podnetni spis ki je izšel tudi v »Slavische Rundschau« (l. 1935). Ob priliki letošnjega bizantinološkega konгрesa v Sofiji je obravnaval vprašanje, ali obstoji problem renesanse v umetnostni zgodovini slovanskih in bizantskih dežel? Izned novejših spisov je treba omeniti še prispevki o srbski srednjeveški umetnosti v »Slovniku starosyntosci slowjanskich« in studijo Ivanu Meštroviću v zborniku že omenjenega društva za raziskovanje vzhodne Evrope. Pored tega je priobčil številne krajše študije in članke zlasti o jugoslov. umetnosti na področju, s katerega obravnavata nekatera gesla v »Encyclopædia Italiana«.

Dr. Molé je prevedel v slovenščino nekatera pesniška dela (Krasinski, Sławacki, Konopicka, Baudelaire, Ibsen i. dr.). Njegov uvod k poljskemu izboru Cankarjevih novel odlikuje prodoren in pretehtan pogled na Cankarja in njegovo delo.

Prof. dr. Vojeslav Molé je pridobil s svojim znanjem in s svojo osebnostjo velik ugled in vpliv na Poljskem. Ob njegovi pedesetletnici mu želimo še obilo sreče in uspehov v njegovem plodovitem delu!

NAŠA SLOGA

politički gospodarski • politički list

Pred 50 godina

SKORO SLICNO KAO I DANAS...

Dobrotom nepoznate nam osobe došao nam u ruke br. 144 trentinskog časopisa »La Voce cattolica«. Taj list — kako mu i sam naslov kaže — zastupa isključivo interese katoličke vjere. (U tom broju piše o Hrvatima u Istri i listu »Naša Sloga«. »Sloga« prenosi neke pasuse i polemizira sa »La Voce cattolica« pa prenosimo samo jedan odlomak iz te polemike. »Naša Sloga« kaže):

Govore o narodnostenom pitanju, izražaju se dopisnik »La Voce cattolica« ovačka: »Naša Sloga«, organ klerikalac ovačka rukovodjen od jednog popa, nekog Mata, časopis koji zastupa više interese ruskog cara nego li one sv. Očita, ne čini drugo od neko vieme, već se nabacuje blatom na najodličnije osobe našeg klera. Njemu je dosta, da bude koji častni svećenik, pa bio taj i sam biskup (a na žalost vidjano, kako se najsrmatljivim načinom grdi jedan sveti pastir) i to ne samo radi toga što je talijanske narodnosti, već i radi samog talijanskog prezimena, izvrnut najprostijim i najbezobraznijim klevetom. Ovi dana pronašao je za shodno neki mnogoč. g. župnik, da zamjeni hrvatsko pjevanje kod misa latinski, i elo ti Naša Sloga, gdje škandalozno viči pišće bezobrazno, što se neoprezzo zamjenio hrvatski jezik onim prokletim latinskim jezikom (maledetta lingua latina).

DESETINA NA KANFANARŠCINI

U pretprošlom broju opisali smo, kako se utjerao desetina po Istri, naime po Kanfanarskini. Ovaj čas dozvajemo, da je eksekucija obustavljena po nalogu visok. c. kr. ministarstva financijah. Ta obustava mislimo, da je uszlidila na brzojavnu molbu naših zastupnika gg. Jenka, Laginje i Spinica, na koje su se nekoj stanovnici Kanfanarskine osobno obratili u Poreču, potvrdivši jim, da je istina sve, što je naš list o tome pisao. Spomenuta gospoda zastupnici upravili su na predsjedništvo ministarstva financijah dne 16. decembra slijedeći telegram:

»Utjeruje se u Morožinu i Maričiću, u poreznom kotaru Rovinju, dug razteretni (ezoner) nečurenim načinom. Najprvo potabilulato je zemlje, zatim su raznašali vojnici opombene listice (Mahnzettel) i to do 17. listića na pojedinog kmeta. Za svaki listić treba po 5 novičića dostave. Ako se ta nemože platiti, uzimaju vojnici orudje poljodjelsko, da pade ruhe izpod bolestnih. Sgražnja se vrnu loga. Umoljeni od jedne deputacije seljakah, koji očekuju previšnje riešenje na jednu molbu za milost u tom poslu, molimo, da se predusretu zdrojni koraci, telegrafičnim putem obustavu tako-voga utjerivanja po celiot Istri, tim više, što se između države i pokrajinske vlade vode dogovori o uređenju privatnih dugova od desetine (ezonera).

O tom bila je obširna razprava u saboru.

TALIJANSKO PROŠJACENJE U POREČKOM KOTARU

Pišu nama iz rečenoga kotara, da se po naših selih klatari dvojica talijanskih podrepnicah nagovaraju neuka seljakata, da se upiše u društvo »Pro Patria« te da plati svaki u to ime 25 novičića na godinu. Koncem prošloga mjeseca doklatili se ti klatari, i to čisto hrvatski Kaštelir, da prevere kakovoga kmeta i da mu izmame koju šesticu.

FAŠIZAM I SELO

I

Ne treba se varati: opasnost od fašizma je mnogo veča nego što vjeruju 1. njegovi najveći protivnici. Lako bi bilo otresti se fašizmu, kad bi se on sastojao samo u ličnoj i neograničenoj vladavini jednog čovjeka. Lako bi bilo boriti se sa fašizmom, kad bi on bio sam i golo nasilje, diktatura jednog čovjeka. On ne bi bio strašan, jer ne bi mogao dugo da se održi, ako bi bio bez idejne i bez socijalne osnove. Najzad, on bi se nekako mogao trpeti, kad bi vodio u rat: ljudi bi se možda pomirili da budu robovi, kad nebi morali biti u skoro grobovi.

Fašizam je opasan i strašan zbog toga što se sprovodi kroz jedan pokret masa: on znači pravi gradjanski rat, u kome jedna povlašćena, nahranjena i naoružana manjina pritskuje i davi gladnu i goloruku većinu. On crpi svoju snagu iz nacionalne ideje pretstavljene na osobit način: za sve svoje nevolje — narod okrivljuje neku drugu naciju ili rasu. Fašizam se kitni socijalističkim režimom, pretstavlja se kao protivnik kapitalizma i klasnog robovanja, veliča rad, selo, zadrugarstvo, društvenu solidarnost. On se obraća svima i svakome, u ime narodne i socijalne slike, ali se u stvari naslanja na jednu dosta veliku i močnu klasu, na srednju i sitnu buržoaziju. Napisljeku, fašizam traži svoje pristalice najviše među gradjanim, on se poziva na nacionalnu i rasnu čistoću seljaštva, ali u stvari ne radi ništa za selo, dok neprestano umnožava povlastice grada.

veselijih naroda na svijetu, Talijane, ali je on po vanjskim manifestacijama, na ulici i na javnim mjestima, lucan i bučan, raspjevan i urnebesan. Nikad u historiji čovječanstva nisu priredjivane veće povorke i veličanstveni shodovi nego pod Hitlerom u Njemačkoj. Nikad jedan govor ili jednu muziklu nije slušao u isto vrijeme veći broj ljudi. To se ne može sve stvoriti silom. Tu ima u zanosa, zajedničkog, kolektivnog zanosa. Tu je jedna vjera, u čovjeka, u ideju, u sebe, ali vjera velika, podržavana još većom mržnjom, i nadom da je blizu kraj svemu: još samo ovaj napor, još samo ova manifestacija snage i slega, pa će biti i hleba i odjela i piva...

Vještiji od demokracije, fašizam je uzeo da zabavlja mase. On se ne obraća razumu, kao besjednici demokracije, niti budi svijest o klasnim interesima, kao doktori socijalizma: fašizam nadražuje niže duševne osobine čovjekove. Umjesto da precjenjuje svoje slušaoce, da ih smatra sebi ravnima, da sa njima raspravlja i savjetuje se, fašistički govornik u njima gleda glupu i tupu gomilu, koja se može zadovoljiti cirkusom kada nema kruha, koju može uzbrditi poziv na osvetu, nasmijati najgrublji vic, ushititi gromoglasna pretinja, umiriti krupno obećanje. Fašisti ne dižu svoju publiku, nego se spuštaju; oni je ne uzgajaju, nego je draže; ne apeliraju na plemenita osjećanja, nego na sebičnost mržnju i krvoljčtvu. Oni ne poštuju ljudi, već ih preziru.

S druge strane, fašisti smatraju da su zreli i ozbiljni ljudi dosta rijetki, i da je običan čovjek površan, lakovaran i kratkog daha: više voli veliku laž nego malu istinu, boji se dugačke staze i visokih prepona. Zato su fašistički zbrovi veličanstveni po spoljašnjim ceremonijama: zastave, ukrašene tribine, uniformirani momci oko govornika, vjenči, cvijeće, trube, muzika sa instrumentima, horsko pjevanje prije zbara i poslije. Sami govorovi su više galama, parole, šlageri, kratke rečenice podvučene urnebenim pjeskanjem i klicanjem. Dok je demokratski i socijalistički zbor predavanje ili skup predavanja, fašistički zbor je polu-vojnička, polu-crvena parada, mješavina smotre, cirkusa, i procesije; zabava za veliku djecu.

I za malu djecu. Ni jedan režim nije više obraćao pažnje na omladinu. Golicaju nagone, jake kod čovjeka, naročito u mladosti, fašizam uspijeva da za sebe veže one kojima je dostupna nacionalna, još više rasna mržnja. Djeca vole borbu, kao što je vole životinje, i malo treba pa da se ufronte i podigne na neprijateljske tabore. Fašizam ih od malena upućuje da se oštire za rat protiv »vjekovnog neprijatelja«. On ih oruža, i to ne samo rječima i slikama, već igračkama koje su oružje, pravim puškama, maskama protiv plinova, aeroplani